

JEUGDMONITOR[®] RIJNMOND

HOE
GAAT HET MET
JOU?

Onderzoek naar gezondheid
en leefstijl van ROC deelnemers
oktober 2010

GGD

Rotterdam-Rijnmond

Inhoudsopgave

Hoofdstuk 1: Inleiding	3
1.1 Doel van het onderzoek.....	3
1.2 Gegevensverzameling	3
1.3 Onderzoekspopulatie.....	4
1.4 Leeswijzer	6
Hoofdstuk 2: Leefstijl	7
2.1 Overgewicht, voeding en beweging.....	7
2.2 Roken, alcohol- en drugsgebruik.....	9
2.3 Seksueel gedrag.....	11
2.4 Gehoor(schade).....	12
Hoofdstuk 3: (Psychische) gezondheid en gedrag.....	14
3.1 (Psychische) gezondheid	14
3.2 Gedrag.....	15
Hoofdstuk 4: Opvattingen, schoolsituatie en hulp bij problemen	18
4.1 Opvattingen	18
4.2 Schoolsituatie	18
Hoofdstuk 5: Belangrijkste resultaten en vergelijking met andere onderzoeken.	20
5.1 Gegevensverzameling en representativiteit onderzoekspopulatie.....	20
5.2 Leefstijl.....	21
5.3 (Psychische) gezondheid en gedrag	23
5.4 Opvattingen, schoolsituatie en hulp bij problemen.....	24
Geraadpleegde literatuur.....	25
Bijlage I: Vergelijking gegevens ROC 2007-2008 en 2008-2009 met andere onderzoeken	26

Hoofdstuk 1: Inleiding

Het voorliggende rapport biedt inzicht in de (psychische) gezondheid en leefstijlfactoren van jongeren die een opleiding volgen aan een regionaal opleidingscentrum (ROC) in Rotterdam. In dit inleidende hoofdstuk wordt ingegaan op het doel van het onderzoek. Daarna wordt uitleg gegeven over de methode van gegevensverzameling, gevolgd door een beschrijving van de populatie jongeren die aan het onderzoek hebben deelgenomen.

1.1 Doel van het onderzoek

Een weerbare en dynamische stad vraagt om een goed ontwikkelde jeugd met zelfvertrouwen. Een goede fysieke en psychische gezondheid vormt een basisvoorwaarde voor talentontwikkeling. Zelfvertrouwen en zelfredzaamheid helpen jongeren vanuit een realistisch perspectief op de eigen competenties deel te nemen aan de maatschappij. 47% van de schoolgaande jongeren in Rotterdam volgt een opleiding in het Middelbaar Beroepsonderwijs¹. Om inzicht te krijgen in de gezondheid van deze jongeren is een onderzoek opgezet. In samenwerking met beide ROC's in Rotterdam zijn gegevens verzameld over leefstijl, (psychische) gezondheid en gedrag, maar ook over opvattingen en schoolsituatie.

1.2 Gegevensverzameling

Rotterdam heeft twee ROC's, het Albeda College en het Zadkine. Het Albeda College heeft 50 locaties waar 350 opleidingen gegeven worden. Het Zadkine heeft 60 locaties waar 500 opleidingen gegeven worden in 26 beroepsrichtingen. In het Rotterdam-Rijnmond gebied volgen ongeveer 45.000 deelnemers een opleiding aan één van beide ROC's².

Samen met de ROC's is een keuze gemaakt voor een aantal locaties. Twee locaties van het Albeda College, de Rosestraat en Slingeplein en drie locaties van Zadkine, namelijk de Benthemstraat 15, Jan Ligthartstraat en Vorkstraat.

Op de locatie Rosestraat van het Albeda College worden ongeveer 40 opleidingen gegeven binnen 6 branches (groepen van opleidingen). Ongeveer 3000 deelnemers volgen er een opleiding.

Op de locatie Benthemstraat 15 van het Zadkine worden 8 opleidingsrichtingen gegeven binnen 2 opleidingscentra (groepen van opleidingen).

Voor de afnames van de vragenlijsten is gekozen om aan te sluiten bij de opleidingen die op dat moment deelnamen aan het project *Het Gezonde ROC*. Uiteindelijk is bij de leerlingen van vier branches op het Albeda College, waarvan acht opleidingen hebben meegedaan, en drie opleidingscentra van het Zadkine, waarvan negen opleidingen hebben deelgenomen, een vragenlijst afgenomen (zie tabel 1.1).

¹ Centrum.voor.Onderzoek.en.Statistiek (2009). Kerncijfers & Trends Rotterdam 2009. Rotterdam, Gemeente Rotterdam.

² Zadkine (2007). Jij & Zadkine, jaarverslag 2007. Rotterdam, Zadkine, Albeda-college (2008). Jaarverslag 2008 Albeda College. Rotterdam, Albeda college.

Tabel 1.1 Overzicht van deelnemende branches en opleidingen per ROC

ROC	Branche /opleidingscentrum	Opleiding	Benaderd aantal leerlingen	Respons N (%)
Albeda	Welzijn en Onderwijs	Helpende Welzijn	119	85 (71%)
		Sociaal pedagogisch werker	214	180 (84%)
		Sociaal cultureel werker	173	114 (66%)
	Gezondheidszorg	Zorghulp	24	19 (79%)
	Business Services	Facilitair medewerker	18	15 (83%)
		Facilitair leidinggevende	27	22 (81%)
	Lifestyle, Sport en Entertainment	Sport- en bewegingsbegeleider	79	67 (85%)
		en sport- en bewegingsleider		
	Totaal		654	502 (77%)
Zadkine	Welzijn Cultuur en Sport	Helpende welzijn	116	81 (71%)
		Pedagogisch werker	90	84 (93%)
		Juridisch medewerker	101	77 (76%)
	Administratie, Beveiliging en ICT	Service medewerker ICT	116	75 (65%)
		Administratie	25	20 (80%)
	Techniek	Werktuigbouwkunde	10	10 (100%)
		Bouwkunde	35	35 (100%)
		Elektrotechniek	40	37 (93%)
		Motorvoertuigtechniek	41	41 (100%)
		Totaal	574	460 (80%)

Vragenlijst en afnameprocedure

De vragenlijst die gebruikt is in dit onderzoek is gebaseerd op de vragenlijst van de *Jeugdmonitor Rotterdam* (JMR)³ voor het voortgezet onderwijs. Enkele onderdelen en vragen zijn aangepast, omdat ze niet geschikt waren voor een oudere doelgroep. Ook zijn vragen toegevoegd over het risico op gehoorschade. De vragenlijst is onder een aantal ROC-leerlingen geëvalueerd op tijd van invullen, moeilijke woorden en of de vragen begrijpelijk zijn. Op basis van deze uitkomsten is de vragenlijst aangepast.

In oktober en november 2007 en de eerste helft van 2009 zijn de gegevens verzameld bij leerlingen uit voornamelijk het eerste en tweede leerjaar van het Zadkine en Albeda College.

De schriftelijke anonieme vragenlijsten zijn klassikaal afgenomen onder begeleiding van een GGD-medewerker en/of een docent. Tevens is genoteerd hoeveel leerlingen afwezig waren en de reden van afwezigheid. Ook is de tijd die leerlingen nodig hadden om de vragenlijst in te vullen bijgehouden.

1.3 Onderzoekspopulatie

De vragenlijst is ingevuld door 956 leerlingen (respons 78%). 272 leerlingen hebben de vragenlijst niet ingevuld: 199 door onbekende reden, 46 wegens spijbelen of andere reden zoals doktersbezoek en 27 leerlingen waren afwezig wegens ziekte. Zes lijsten waren onbruikbaar.

De tijd om de vragenlijst in te vullen varieerde van 10 tot 50 minuten.

Achtergrondkenmerken

604 meisjes (63%) en 348 jongens (37%) vulden de vragenlijst in. Van vier leerlingen is het geslacht niet bekend. Van de leerlingen is 19% 16 jaar, 25% 17 jaar, 16% 18 jaar en 40% 19 jaar of ouder. Tabel 1.2 laat de verdeling van etnische herkomst zien naar geslacht en over de totale populatie. De verdeling naar etniciteit komt overeen met de verdeling van de totale populatie MBO leerlingen in Rotterdam. Van de leerlingen die de vragenlijst hebben ingevuld, volgt 63% een opleiding op het terrein van Zorg & Welzijn, 13% Techniek, 8% Automatisering, 7% Sport, en 10% een andere opleiding. Figuur 1.1 laat zien dat tussen de opleidingen grote verschillen naar geslacht zijn. In figuur 1.2 is de verdeling van etnische herkomst naar opleiding weergegeven. Hier is goed te zien dat er ook grote verschillen zijn naar etnische achtergrond tussen de verschillende opleidingen. Op de opleidingen Sport en Techniek zitten voor het grootste deel Nederlandse jongeren terwijl op de ander

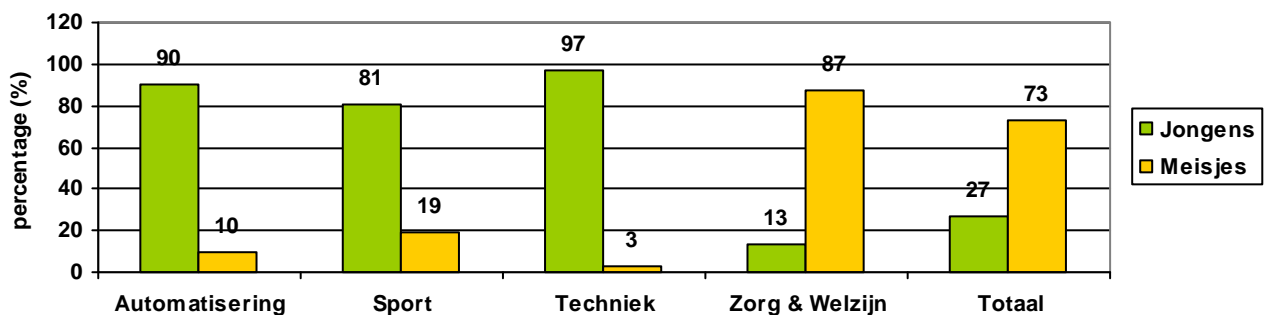
³ Voor meer informatie: www.jeugdmonitorrotterdam.nl.

twee opleidingen meer leerlingen zitten met een andere etnische achtergrond. Doordat geslacht en etniciteit sterk samenhangen met opleiding moet er voorzichtig worden omgegaan met de interpretatie van de uitkomsten en kunnen de resultaten kunnen niet zomaar als representatief worden beschouwd voor de totale ROC-populatie. Wel kunnen de resultaten als representatief worden beschouwd voor jongens en meisjes apart en de opleidingen die hebben deelgenomen (Zorg & Welzijn, Techniek, Automatisering en Sport).

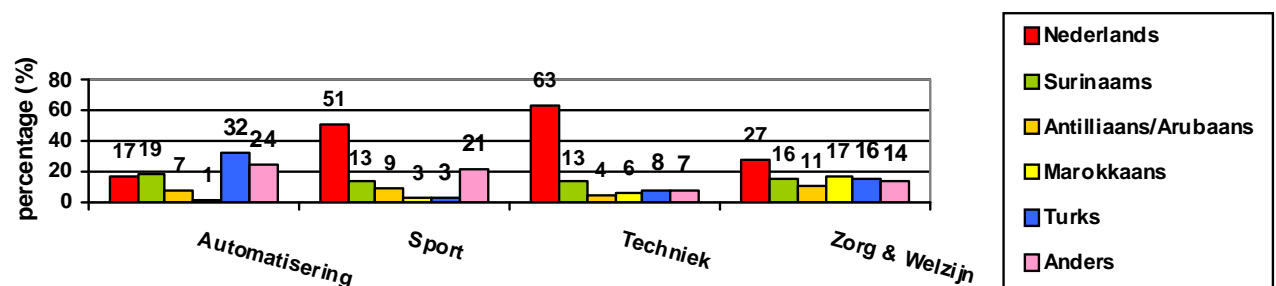
Tabel 1.2 Verdeling naar etnische herkomst

	Jongens Aantal	%	Meisjes Aantal	%	Totaal Aantal	%	Totaal MBO Rotterdam ⁴ %
Nederlands	137	40	178	30	315	33	31
Surinaams	54	16	91	15	146	15	16
Antilliaans/Arubaans	24	7	67	11	92	10	9
Marokkaans	32	9	84	14	116	12	11
Turks	41	12	100	17	141	15	12
andere etnische herkomst	58	17	83	14	143	15	20
Totaal	346	100	603	100	953	100	100

Figuur 1.1 Geslacht naar opleiding

Figuur 1.2 Etnische herkomst naar opleiding

63% van de leerlingen die de vragenlijst hebben ingevuld woont in Rotterdam, 14% komt uit de omliggende gemeenten⁵ en 23% komt van buiten de regio Rotterdam.

Van de leerlingen die de vragenlijst hebben ingevuld volgt 3% een opleiding op leerniveau 1, 49% op niveau 2, 30% op leerniveau 3 en 17% op leerniveau 4.

Van de leerlingen woont 80% thuis bij zijn/haar ouder(s), 6% woont alleen en 3% woont samen.

Jongens geven vaker aan alleen te wonen dan meisjes (9% versus 4%). Jongeren van Antilliaanse/Arubaanse afkomst geven het minst vaak aan nog thuis te wonen (47%). Er zijn geen verschillen naar opleiding.

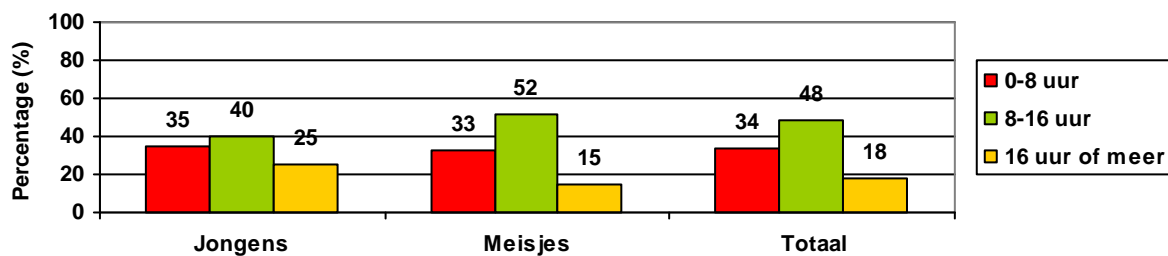
⁴ Statline (2009). MBO deelnemers naar regio 2008-2009, CBS.

⁵ De omliggende gemeenten zijn Barendrecht, Lansingerland, Capelle aan den IJssel, Krimpen aan de IJssel, Ridderkerk, Albrandswaard, Schiedam, Vlaardingen, Maasland.

52% van de leerlingen heeft een bijbaantje. Er is geen verschil naar geslacht. Leerlingen van de opleiding Automatisering en Turkse jongeren geven het minst vaak aan een bijbaantje te hebben (31% en 34%).

De meeste leerlingen met een bijbaantje werken tussen de 8 en 16 uur per week (48%). Jongens geven vaker aan meer dan 16 uur per week te werken dan meisjes (25% versus 15%, zie figuur 1.3). Jongeren van Nederlandse afkomst geven het minst vaak aan meer dan 16 uur te werken (13%). Er zijn geen verschillen opleiding.

Figuur 1.3 Aantal uren werken naar geslacht

1.4 Leeswijzer

Het rapport is als volgt opgebouwd. In hoofdstuk 2 worden de resultaten besproken van verschillende leefstijlfactoren. In hoofdstuk 3 wordt ingegaan op de resultaten van (psychische) gezondheid en gedrag. Hoofdstuk 4 gaat over opvattingen, veiligheid en hulp bij problemen. In hoofdstuk 5 wordt een samenvatting gegeven van de belangrijkste resultaten. In bijlage I wordt een overzicht gegeven van resultaten uit onderzoeken met een vergelijkbare leeftijdsgroep en of opleiding.

- De meeste resultaten zijn weergegeven in tabellen of grafieken waarbij onderscheid is gemaakt naar geslacht, etniciteit of opleiding. Wanneer de aantallen groot genoeg zijn, zijn de verschillen getoetst tussen de groepen.
- De opleidingen zijn verdeeld in Automatisering (ICT), Techniek, Sport en Zorg & Welzijn (Helpende Welzijn, Pedagogisch medewerker en Sociaal Pedagogisch Medewerker, Juridisch medewerker). De opleiding Zorghulp, Facilitair medewerker en Facilitair leidinggevende vallen onder een aparte branche. Omdat de aantallen te klein zijn om verschillen te toetsen met andere opleidingscentra/branches, zijn deze opleidingen in de vergelijkende analyses weggelaten. Voor de totalen zijn deze opleidingen wel meegenomen.
- In de tabellen en grafieken is gebruik gemaakt van afgeronde percentages. Door deze afronding is het mogelijk dat de percentages niet exact optellen tot 100%.
- De resultaten worden standaard geanalyseerd naar geslacht, etnische herkomst en opleiding. Op deze manier kunnen risicogroepen geïdentificeerd worden. In het geval er significante verschillen gevonden zijn wordt dit in de tekst vermeld. Met significante verschillen worden verschillen bedoeld die met een waarschijnlijkheid van 95% niet op toeval berusten.

Hoofdstuk 2: Leefstijl

Veel jongeren houden er een minder gezonde leefstijl op na. Dit kan nu of later gevolgen hebben voor de gezondheid. Zo kan door een slechte voeding en/of weinig lichaamsbeweging overgewicht ontstaan, wat een hogere kans geeft op chronische ziekten zoals diabetes en hart- en vaatziekten. Maar ook roken, overmatig alcohol- en drugsgebruik hebben negatieve gevolgen op de korte en lange termijn.

In dit hoofdstuk worden de resultaten gepresenteerd van overgewicht, voeding en beweging, roken, alcohol en drugsgebruik, seksueel gedrag en gehoor(schade).

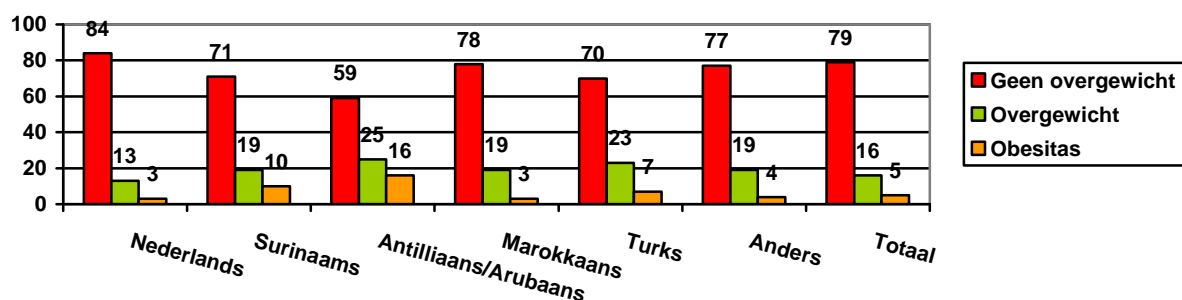
2.1 Overgewicht, voeding en beweging

In de strijd tegen overgewicht richt de jeugdgezondheidszorg⁶ zich o.a. op het stimuleren van het gebruik van een ontbijt, vermindering van frisdrankgebruik, televisie kijken en meer bewegen.

Overgewicht

Op basis van zelfgerapporteerde lengte en gewicht is bepaald dat bij 18% van de leerlingen sprake is van overgewicht en bij 6% ernstig overgewicht (obesitas)⁷. Er zijn geen verschillen naar geslacht. (Ernstig) overgewicht komt het meest voor bij Antilliaanse/Arubaanse leerlingen (41%, zie figuur 2.1) en leerlingen van de opleiding Zorg & welzijn (28%). Bij 96 leerlingen (10%) was het niet mogelijk om de mate van overgewicht te bepalen, omdat ofwel de lengte ofwel het gewicht niet was ingevuld.

Figuur 2.1 Overgewicht naar etniciteit

Voeding

Van de leerlingen geeft 49% aan minder dan 5 dagen per week te ontbijten. 59% geeft aan niet dagelijks te ontbijten. Jongens geven vaker aan dagelijks te ontbijten dan meisjes (47% versus 37%). Leerlingen van Nederlandse afkomst geven vaker aan dagelijks te ontbijten dan leerlingen van allochtone afkomst (zie figuur 2.2). Leerlingen van de opleiding Zorg & Welzijn geven het minst vaak aan dagelijks te ontbijten (37%).

Gemiddeld wordt er op 3,5 dagen per week fruit gegeten en op 4,5 dagen groente. Het aantal dagen fruit en/of groente verschilt niet tussen jongens en meisjes. 79% van de jongeren eet wel fruit of drinkt wel sap, maar voldoet niet aan de norm voor fruitconsumptie van het Voedingscentrum (2 stuks fruit per dag of 1 stuk fruit en 1 glas sap)⁸. 7% procent van de leerlingen eet (bijna) nooit fruit of drinkt (bijna) nooit sap. Er zijn geen verschillen naar geslacht, etnische herkomst of opleiding.

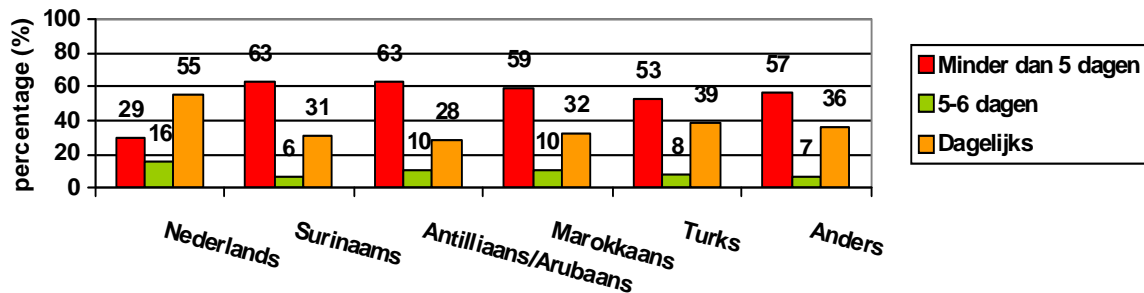
⁶ Bulk-Bunschoten A.M.W., e. a. (2005). Overbruggingsplan voor kinderen met overgewicht. Amsterdam VUmc.

⁷ Dit is bepaald op basis van de BMI (gewicht/(lengte)²).

⁸ www.voedingscentrum.nl.

26% van de leerlingen drinkt vier of meer glazen suikerhoudende frisdrank per dag (niet mee geteld zijn sinaasappelsap, grapefruitsap en light frisdranken)⁹. 42% van de Antilliaanse/Arubaanse leerlingen geeft aan vier of meer glazen suikerhoudende frisdrank per dag te drinken. Er zijn geen verschillen naar opleiding. Meisjes geven vaker aan minder dan één glas frisdrank per dag te drinken dan jongens (16% versus 9%).

Figuur 2.2 Verdeling van aantal dagen per week ontbijten naar etniciteit

Beweging

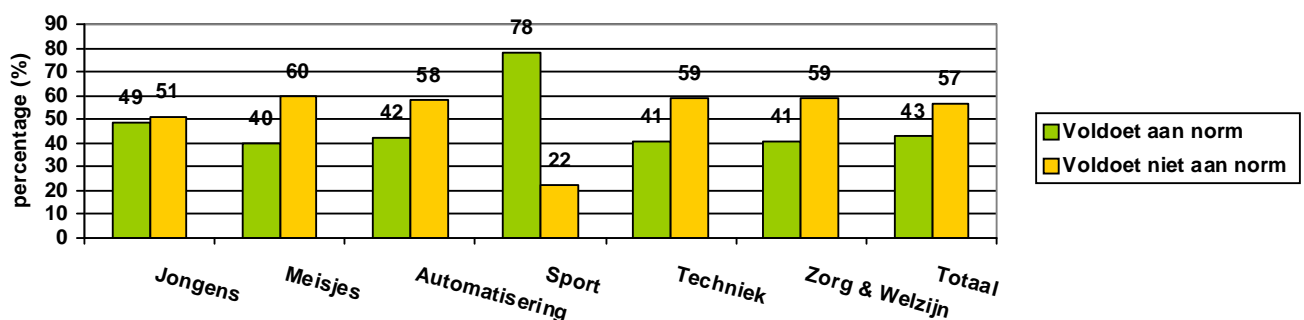
Om te bepalen of de leerlingen voldoende lichaamsbeweging krijgen, zijn een aantal vragen gesteld over bewegen, sporten, televisie kijken en computeren.

Voor jongeren onder de 18 jaar ligt de Nederlandse Norm Gezond Bewegen (NNGB)¹⁰ op dagelijks een uur matig intensieve lichamelijke activiteit. Voor volwassenen (18-55 jaar) ligt de norm op minstens een half uur per dag matig intensieve lichamelijke activiteit. In dit rapport hebben wij voor leerlingen jonger dan 18 jaar de norm van een uur gehanteerd en leerlingen van 18 jaar en ouder de norm van een half uur.

57% van de leerlingen voldoet niet aan de NNGB. Meer meisjes dan jongens voldoen niet aan de norm (60% versus 51%, zie figuur 2.3). Er zijn geen verschillen naar etniciteit. Van de opleiding Sport voldoen de meeste leerlingen aan de norm (78%, zie figuur 2.3).

9% van de jongeren geeft aan nooit tenminste een half uur te bewegen. Er zijn geen verschillen tussen jongens en meisjes. Marokkaanse jongeren en leerlingen van de opleiding Automatisering geven het vaakst aan nooit te bewegen (respectievelijk 15% en 19%).

Figuur 2.3 Verdeling van Norm Gezond Bewegen naar geslacht en opleiding

Daarnaast zijn een aantal vragen gesteld over inactiviteit. 64% van de leerlingen geeft aan meer dan vier uur per dag televisie te kijken of achter de computer te zitten. Volgens Europese gegevens besteden jongeren van 16 tot 24 jaar gemiddeld vier uur per dag aan televisie kijken of aan computeren¹¹.

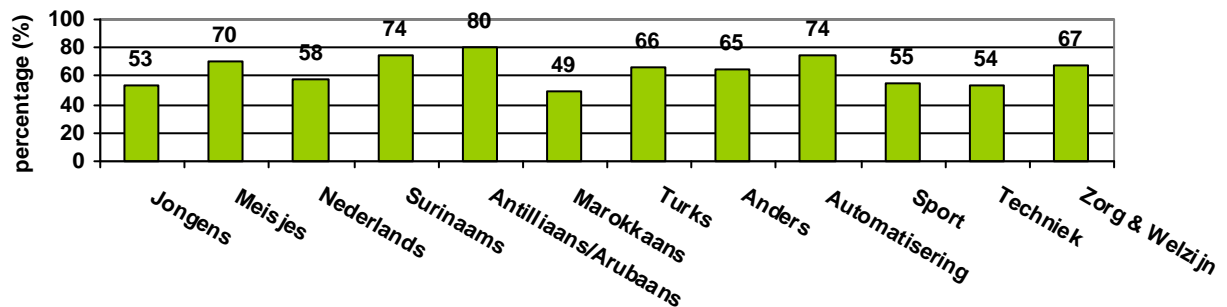
⁹Kinderen die >3 glazen frisdrank gebruiken per dag hebben een hogere BMI (uit: A.M.W. Bulk-Bunschoten e.a.(2005)).

¹⁰ www.RIVM.nl.

¹¹ www.mediaonderzoek.nl.

Meisjes geven vaker aan langer dan vier uur televisie te kijken of achter de computer te zitten dan jongens (70% versus 53%). Antilliaanse/Arubaanse jongeren geven het meest aan meer dan vier uur televisie te kijken of achter de computer te zitten (80%) en Marokkaanse jongeren het minst (49%). Leerlingen van de opleiding Techniek geven het minst vaak aan langer dan vier uur televisie te kijken of achter de computer te zitten (54%, zie figuur 2.4).

Figuur 2.4 Verdeling van minstens 4 uur televisie kijken en computergebruik naar geslacht, etniciteit en opleiding

2.2 Roken, alcohol- en drugsgebruik

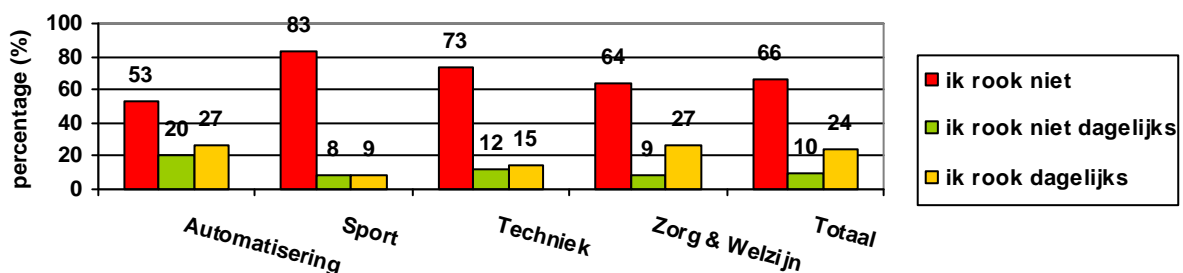
Roken, alcohol en drugs kunnen schadelijk zijn voor de gezondheid. Hierbij kan gedacht worden aan een verhoogd risico op hersenbeschadiging, bepaalde vormen van kanker en leverbeschadiging in het geval van overmatig alcoholgebruik. Daarnaast kunnen deze middelen leiden tot een verslaving¹².

Roken

Aan de leerlingen is gevraagd of zij wel eens gerookt hebben, hoe vaak ze roken en hoeveel sigaretten ze gemiddeld per dag roken. 60% geeft aan dat zij wel eens gerookt hebben. Marokkaanse jongeren geven het minst vaak aan wel eens gerookt te hebben (36%). Er zijn geen verschillen naar geslacht of opleiding.

34% van de leerlingen geeft aan te roken. 24% van de leerlingen geeft aan dagelijks te roken. Er zijn geen verschillen naar geslacht of etniciteit voor roken op dit moment en dagelijks roken. Leerlingen aan de opleiding Sport geven het minst vaak aan wel eens te roken of iedere dag te roken (9%, zie figuur 2.5). Van de leerlingen die roken, roken de meeste tussen de twee en vijf sigaretten per dag (33%). 7% rookt twintig of meer sigaretten per dag.

Figuur 2.5 Frequentie van roken naar opleiding

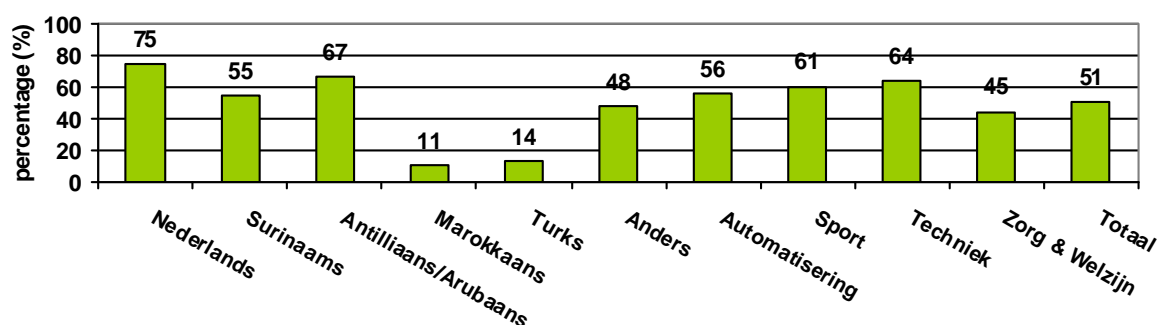

¹² Voor meer informatie over roken, alcohol en drugsgebruik www.drugsrotterdam.nl, www.stivoro.nl, www.trimbos.nl.

Alcoholgebruik

51% van de leerlingen heeft in de afgelopen vier weken alcohol gedronken. Jongens geven vaker aan alcohol te hebben gedronken in de afgelopen vier weken dan meisjes (60% versus 45%). Leerlingen van Nederlandse afkomst geven het meest aan in de afgelopen vier weken alcohol te hebben gedronken (zie figuur 2.6). Leerlingen van de opleiding Techniek geven het meest aan alcohol te hebben gedronken in de afgelopen vier weken (64%), leerlingen van de opleiding Zorg & Welzijn het minst (45%, zie figuur 2.6).

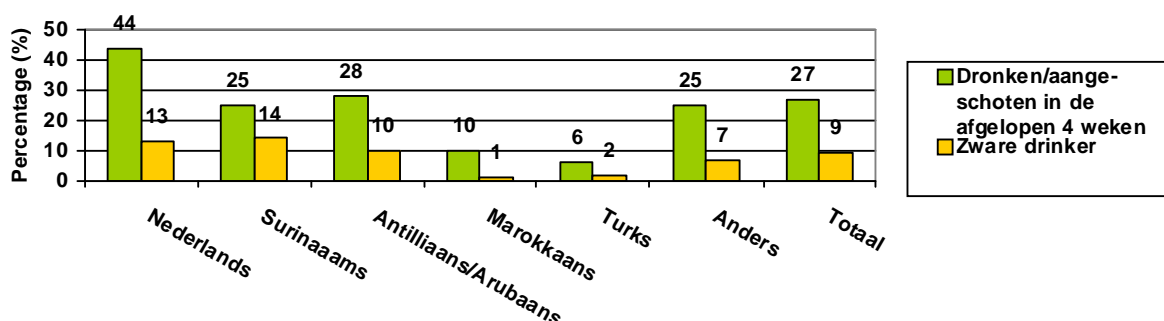
Figuur 2.6 Alcoholgebruik in de afgelopen vier weken naar etniciteit en opleiding

Van de meisjes die wel eens alcohol hebben gedronken geeft 41% aan breezers te drinken, gevolgd door mixdrankjes die zelf gemixt worden (32%) en wijn (28%). Jongens geven het vaakst aan bier te drinken (47%), gevolgd door mixdrankjes die zelf gemixt worden of pure sterke drank te drinken (beide 35%).

Van de leerlingen geeft 27% aan wel eens dronken of aangeschoten te zijn geweest in de afgelopen vier weken. Jongens geven dit vaker aan dan meisjes (33% versus 23%). Nederlandse jongeren en leerlingen van de opleiding Techniek geven vaker aan in de afgelopen vier weken dronken of aangeschoten te zijn geweest van alcohol dan leerlingen van een andere etnische herkomst of opleiding (44% en 37%). Turkse en Marokkaanse jongeren geven dit het minst vaak aan (6% en 10%, zie figuur 2.7). 9% van de leerlingen heeft in de afgelopen vier weken op meer dan vier gelegenheden vijf of meer glazen alcohol gedronken (zware drinker). Onder jongens is dit percentage hoger dan onder meisjes (14% versus 6%). Het percentage zware drinkers is onder leerlingen van Surinaamse afkomst het hoogst (14%, zie figuur 2.7). De opleiding Sport en de opleiding Techniek hebben het hoogste percentage zware drinkers (beide 15%).

Figuur 2.7 Overmatig alcoholgebruik naar etniciteit

Drugsgebruik

In de vragenlijst is ook gevraagd naar gebruik van verschillende soorten drugs. 14% van de leerlingen heeft in de laatste vier weken één of meerdere keren wiet of hasj gebruikt. Meer jongens dan meisjes geven aan in de afgelopen vier weken hasj of wiet te hebben gebruikt (19% versus 11%). Leerlingen van Nederlandse afkomst geven het vaakst aan in de afgelopen vier weken één of meerdere keren hasj of wiet te hebben gebruikt (17%). Er zijn geen verschillen naar opleiding.

11% geeft aan wiet of hasj meestal te gebruiken bij vrienden, 9% op straat of ergens anders buiten en 6% thuis. 10% koopt zijn wiet of hasj bij vrienden, gevolgd door de coffeeshop (9%) en van schoolgenoten (1%). 16% heeft wel eens hasj of wiet aangeboden gekregen op school.

10% van de leerlingen heeft wel eens harddrugs gebruikt. Jongens geven vaker aan wel eens harddrugs te hebben gebruikt dan meisjes (16% versus 7%). Er zijn geen verschillen naar etniciteit. Op de opleidingen Automatisering en Techniek geven de leerlingen het vaakst aan wel eens harddrugs te hebben gebruikt (26% en 16%).

6% van de leerlingen heeft in de afgelopen vier weken harddrugs gebruikt. Jongens geven vaker aan in de afgelopen vier weken harddrugs te hebben gebruikt dan meisjes (9% versus 4%). Turkse leerlingen en leerlingen van de opleiding Automatisering geven vaker aan in de afgelopen vier weken harddrugs te hebben gebruikt dan leerlingen van ander etniciteit of opleiding (11% en 17%).

2% van de leerlingen heeft wel eens harddrugs aangeboden gekregen op school.

2.3 Seksueel gedrag

Aan de leerlingen zijn een aantal vragen gesteld over veilig vrijen. Daarbij is aan ze gevraagd of ze wel eens geslachtsgemeenschap hebben gehad en of ze dan condoms of een ander voorbehoedsmiddel gebruiken.

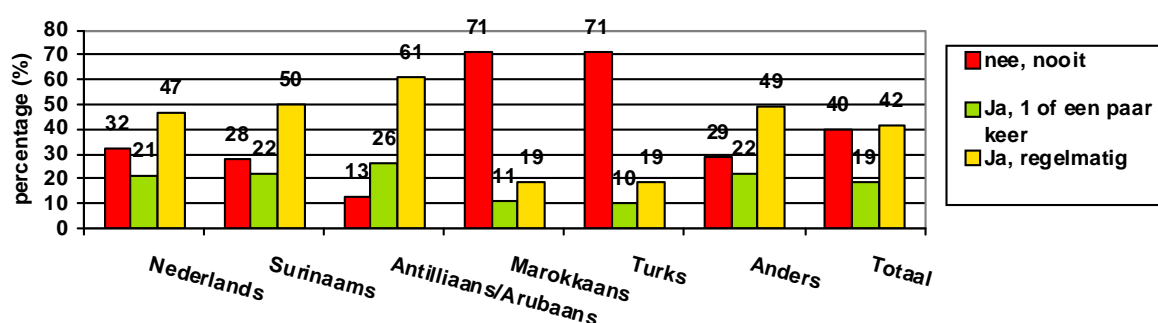
60% van de leerlingen geeft aan wel eens geslachtsgemeenschap te hebben gehad. Jongens geven vaker aan wel eens geslachtsgemeenschap te hebben gehad dan meisjes (71% versus 54%). Van de Antilliaanse/Arubaanse leerlingen geeft 87% aan wel eens geslachtsgemeenschap te hebben gehad (zie figuur 2.8). Op de opleiding Zorg & Welzijn geven leerlingen het minst vaak aan wel eens geslachtsgemeenschap te hebben gehad (58%).

Van de jongeren, die wel eens geslachtsgemeenschap hebben gehad, gebruikt 64% niet altijd een condoom. Meisjes geven vaker aan niet altijd een condoom te gebruiken dan jongens (72% versus 54%). Leerlingen van de opleiding Zorg & Welzijn geven het minst vaak aan altijd een condoom te gebruiken (32%).

48% van de leerlingen die wel eens geslachtsgemeenschap hebben gehad, heeft de laatste keer geen condoom gebruikt. Ook hier geven meisjes vaker aan geen condoom te hebben gebruikt (60% versus 41%).

Van de jongeren die de laatste keer *geen* condoom hebben gebruikt, heeft 29% (n=79) ook geen ander voorbehoedsmiddel gebruikt. In verband met te lage aantallen in de groepen zijn er geen vergelijkingen gemaakt naar opleiding en etniciteit.

Figuur 2.8 Geslachtsgemeenschap naar etniciteit

2.4 Gehoor(schade)

Veel jongeren luisteren naar muziek door een iPod, een MP3 speler of andere geluidsdrager met een kop- of oortelefoon. Veel van deze apparaten bereiken een geluidsniveau van meer dan honderd decibel. Volgens de veiligheidsnormen is het niet veilig om langer dan vijftien minuten naar een dergelijk geluidsniveau te luisteren. Vanaf vijftientig decibel wordt geluid als mogelijk schadelijk gezien. Het geluidsniveau in discotheken en bij concerten overschrijdt ook vaak honderd decibel. Om te bepalen hoeveel leerlingen kans op gehoorschade hebben, zijn een aantal vragen voorgelegd over het gebruik van kop- of oortelefoons, disco- en concertbezoek.

Gebruik van kop- of oortelefoon

Aan de leerlingen is gevraagd of zij wel eens gebruik maken van een kop- of oortelefoon, hoe vaak zij deze gebruiken en hoe lang en hoe hard zij het geluid zetten.

90% van de leerlingen luistert wel eens naar muziek door een kop- of oortelefoon. Meisjes geven vaker aan wel eens een kop- of oortelefoon te gebruiken dan jongens (92% versus 86%). Marokkaanse leerlingen en leerlingen van de opleiding Automatisering geven het minst vaak aan wel eens een kop- of oortelefoon te gebruiken (82% en 75%).

36% van de leerlingen luistert elke dag naar muziek door een kop- of oortelefoon. Er zijn geen significante verschillen naar geslacht, opleiding en etniciteit.

Van de jongeren die in de afgelopen vier weken wel eens een kop- of oortelefoon hebben gebruikt, luistert 32% meer dan twee uur per dag naar muziek via een kop- of oortelefoon. Jongens geven vaker aan meer dan twee uur per dag naar muziek te luisteren via een kop- of oortelefoon dan meisjes (37% versus 29%). Er zijn geen significante verschillen naar etniciteit of opleiding.

23% geeft aan één of meer keer per maand last te hebben van het gehoor na het gebruik van een kop- of oortelefoon. Er zijn geen significante verschillen naar geslacht of opleiding. Wel geven Antilliaanse/Arubaanse leerlingen vaker aan één of meer keer per maand last te hebben van het gehoor (27%).

Van alle leerlingen loopt 22% risico op gehoorschade¹³. Dit risico is berekend op basis van leerlingen die elke dag een kop- of oortelefoon gebruiken, het geluidsvolume en de tijd die leerlingen luisteren naar muziek door een kop- of oortelefoon. Daarbij is uitgegaan van het gebruik van een MP3 speler. Bijvoorbeeld wanneer een leerling elke dag twee uur naar muziek luistert met een oortelefoon en het volume op drie kwart zet, loopt hij/zij een verhoogd risico op gehoorschade. Er zijn geen verschillen naar geslacht, opleiding en etniciteit.

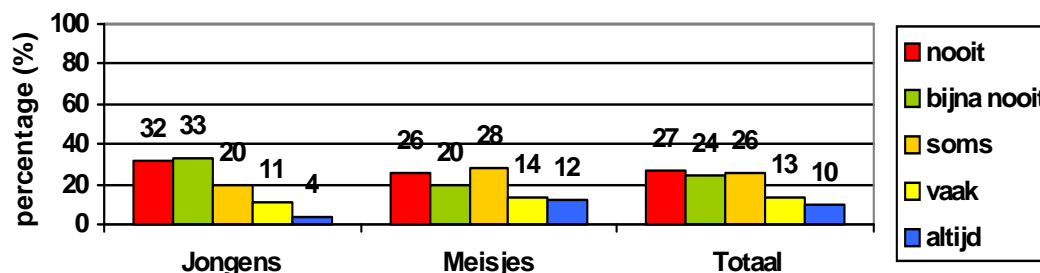
Bezoek discotheek, concert of muziekevenement

Aan de leerlingen is gevraagd of zij wel eens een discotheek of andere uitgaansgelegenheid bezoeken waar muziek wordt gedraaid, of zij dan last krijgen van hun gehoor en wat zij van het geluidsniveau vinden. 63% van de leerlingen is in de afgelopen twaalf maanden naar de discotheek of een andere uitgaansgelegenheid geweest. Er zijn geen verschillen tussen jongens en meisjes.

Marokkaanse en Turkse jongeren geven het minst vaak aan in de afgelopen twaalf maanden naar de discotheek te zijn geweest (24% en 40%). Daarnaast geven jongeren van de opleiding Sport het vaakst aan in de afgelopen twaalf maanden naar de discotheek te zijn geweest (83%). Van de leerlingen die wel eens naar een discotheek of andere uitgaansgelegenheid gaan, geeft 22% aan dat ze daarna vaak of altijd last hebben van hun gehoor. Meisjes geven dit vaker aan dan jongens (zie figuur 2.9). Antilliaanse/Arubaanse leerlingen geven het minst vaak aan last te hebben van hun gehoor na een bezoek aan een discotheek (9%). Er zijn geen verschillen naar opleiding. Toch geeft 92% aan dat het geluidsniveau niet omlaag hoeft. Er zijn geen verschillen naar geslacht, opleiding en etniciteit.

¹³ Voor deze berekening zijn de resultaten gebruikt op basis van het gebruik van oortelefoons in combinatie met een MP3 speler uit: Portnuff, C. D. F. (2006). Sound Output Levels of the iPod and Other MP3 Players: Is there Potential Risk to Hearing? Cincinnati, OH, NIHL in Children Conference.

Figuur 2.9 Last van het gehoor na bezoek discotheek of andere uitgaansgelegenheid naar geslacht

Dezelfde vragen zijn gesteld over het bezoeken van een concert of muziekevenement. Van de leerlingen die wel eens een concert bezoeken heeft 12% daarna vaak of altijd last van het gehoor. Meisjes geven dit vaker aan dan jongens (15% versus 4%). Er zijn geen verschillen naar opleiding en etniciteit. 96% geeft aan dat het geluidsniveau bij concerten niet omlaag hoeft. Er zijn geen significante verschillen naar geslacht, etniciteit of opleiding.

Gehoorbescherming

Aan de leerlingen is gevraagd of ze permanent last¹⁴ hebben van hun gehoor. 10% van de leerlingen geeft aan permanent last te hebben van zijn/haar gehoor. 30% van de leerlingen die permanent last hebben van hun gehoor is hiervoor bij de huisarts geweest. Er zijn geen verschillen naar geslacht. Over verschillen tussen etniciteit en opleiding kunnen geen uitspraken gedaan worden door te kleine aantallen.

14% van de leerlingen draagt wel eens oordoppen of -beschermers. Meer jongens dan meisjes geven aan deze wel eens te gebruiken (23% versus 8%). Tabel 2.1 laat zien bij welke gelegenheid leerlingen oordoppen dragen.

Tabel 2.1 Dragen van oordoppen per gelegenheid

Gelegenheid	Percentage dat oordoppen draagt (%)
Draagt nooit oordoppen	85
Bij het muziek maken	4
Bij een pop-/rockconcert, houseparty of ander muziekevenement	2
In een discotheek, danscafé of muziekcafé	1
Op mijn werk	5
Anders	5

¹⁴ Met last wordt bedoeld oorsuizing, gepiep in de oren, een doof gevoel, minder goed kunnen horen, last hebben van harde geluiden of vervormen van geluid.

Hoofdstuk 3: (Psychische) gezondheid en gedrag

Een minder goede (psychische) gezondheid kan leiden tot schooluitval, maar kan ook leiden tot afwijkend gedrag. Emotionele problemen kunnen zich bijvoorbeeld uiten in 'naar binnen gericht' gedrag, zoals teruggetrokken gedrag, angst, depressie, suïcidaliteit en eenzaamheid. Voor de buitenwereld zijn emotionele problemen vaak moeilijk te herkennen. Andere jongeren uiten zich weer in 'naar buiten gericht gedrag', zoals agressief gedrag. Hoe eerder deze problemen worden gesignaleerd en behandeld hoe beter.

In dit hoofdstuk worden de resultaten besproken over (psychische) gezondheid en gedrag.

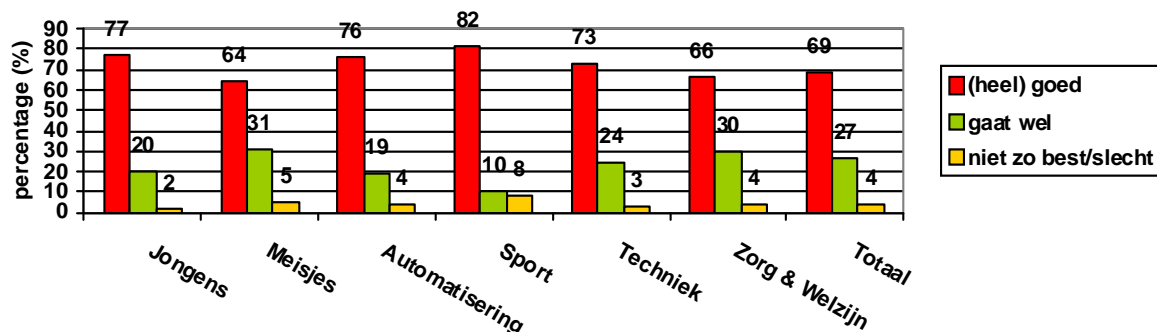
3.1 (Psychische) gezondheid

Aan de leerlingen zijn een aantal vragen gesteld over hun gezondheid. Daarbij is gevraagd hoe zij hun gezondheid over het algemeen beoordelen. Daarnaast zijn vijf stellingen¹⁵ voorgelegd over hoe zij zich de afgelopen vier weken voelden om inzicht te krijgen in hun psychische gezondheid. Ook zijn een aantal stellingen voorgelegd om te bepalen of er mogelijk sprake is van depressie¹⁶. Tot slot zijn er een aantal vragen gesteld over suïcide.

Ervaren gezondheid

69% van de leerlingen ervaart zijn of haar gezondheid als (heel) goed. Jongens ervaren hun gezondheid vaker als (heel) goed dan meisjes (77% versus 64%). Er zijn geen verschillen naar etniciteit. Leerlingen van de opleiding Sport ervaren hun gezondheid vaker als (heel) goed dan de leerlingen op andere opleidingen (zie figuur 3.1).

Figuur 3.1 Ervaren gezondheid naar geslacht en opleiding

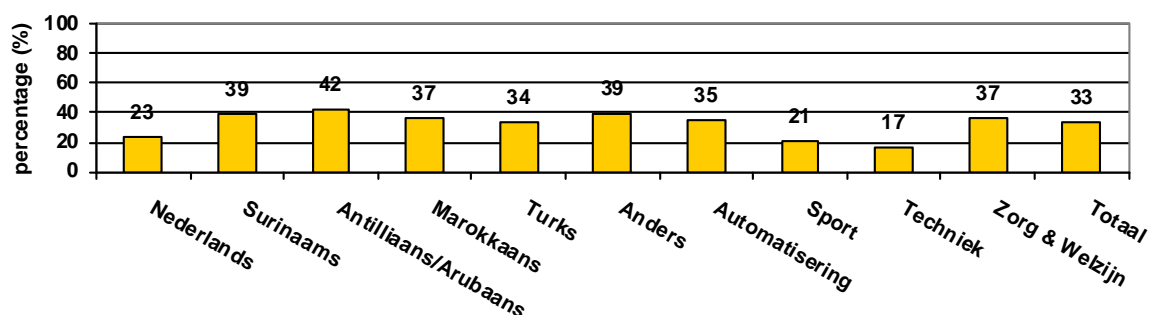
Psychische gezondheid

35% van de leerlingen geeft aan zich psychisch ongezond te voelen. Meisjes geven vaker aan zich psychisch ongezond te voelen dan jongens (40% versus 26%). Nederlandse leerlingen geven het minst vaak aan zich psychisch ongezond te voelen (28%). Leerlingen van de opleiding Zorg & Welzijn geven vaker zich psychisch ongezond te voelen dan leerlingen van een andere opleiding (39%). Bij 33% is sprake van een verhoogde kans op een depressie. Meisjes hebben vaker verhoogd risico op depressie dan jongens (39% versus 24%, zie tabel 3.1). Antilliaanse/Arubaanse jongeren en leerlingen van de opleiding Zorg & Welzijn hebben vaker een verhoogd risico op depressie (42% en 37%, figuur 3.2).

¹⁵ Middels de MHI-5 (Mental Health Inventory), een score van 0 t/m 60 is gedefinieerd als slechte psychische gezondheid, een score van 61 t/m 100 als gezond.

¹⁶ Middels de CES-D (Centre for Epidemiological Studies Depression scale), een score lager dan 16 is gedefinieerd als normale score, een score hoger dan 16 als een verhoogd risico op depressie.

Figuur 3.2 Verhoogd risico op depressie naar etniciteit en opleiding

18% van de leerlingen heeft er in de afgelopen twaalf maanden serieus aan gedacht om een einde te maken aan zijn of haar leven. Meisjes geven dit vaker aan dan jongens (zie tabel 3.1). Leerlingen met een Turkse achtergrond geven dit het vaakst aan (28%). Leerlingen van de opleiding Sport geven dit het minst vaak aan (6%). 9% heeft ooit wel eens een echte poging ondernomen. Meisjes geven dit vaker aan dan jongens (zie tabel 3.1). Er zijn geen verschillen naar etniciteit en opleiding.

Tabel 3.1 Psychische gezondheid, risico op depressie en suïcide naar geslacht

		Jongens		Meisjes		Totaal	
		Aantal	%	Aantal	%	Aantal	%
Psychische gezondheid	Voelt zich gezond	256	74	361	60	617	65
	Voelt zich ongezond	91	26	238	40	329	35
Risico op depressie	Geen risico	261	77	368	62	629	67
	Verhoogd risico	80	24	230	39	310	33
Suïdegedachte in de afgelopen 12 maanden	Nooit	298	87	467	79	765	82
	Ooit	44	13	127	21	171	18
Suïcide poging, ooit	Nee	318	94	514	89	832	91
	Ja	19	6	62	11	81	9

3.2 Gedrag

Aan de leerlingen zijn zeven stellingen voorgelegd over kleine criminaliteit¹⁷, vier stellingen over agressief gedrag¹⁸ en vier stellingen over delinquent gedrag¹⁹. Daarnaast zijn een aantal vragen gesteld over het dragen van een wapen, verzuim van school en pesten of gepest worden.

Probleemgedrag

7% van de leerlingen vertoont frequent kleine criminaliteit²⁰. Jongens rapporteren dit vaker dan meisjes (13% versus 4%). Leerlingen van Turkse afkomst (13%) en leerlingen van de opleiding Automatisering (24%) geven het meest aan frequent kleine criminaliteit te vertonen.

9% van de leerlingen vertoont frequent agressief gedrag. Ook dit rapporteren jongens vaker dan meisjes (12% versus 7%). Turkse leerlingen (16%) en leerlingen van de opleiding Automatisering (22%) vertonen vaker frequent agressief gedrag.

¹⁷ Zoals het stelen van een cd of met opzet iets op straat bekladden of beschadigen.

¹⁸ Zoals iemand (dreigen) in elkaar te slaan.

¹⁹ Zoals ergens inbreken of iemand met opzet met een mes of ander wapen verwonden.

²⁰ Een indeling is gemaakt in 'nooit' (leerlingen die bij alle gedragingen 'nooit' hebben aangegeven), 'incidenteel' (leerlingen die bij maximaal drie gedragingen één keer of enkele keren hebben aangegeven) en 'frequent' (leerlingen die bij meer dan drie gedragingen één keer of enkele keren hebben aangegeven of leerlingen die bij tenminste één gedraging 'vaak' of 'heel vaak' hebben aangekruist).

Daarnaast vertoont 4% van de jongens en 1% van de meisjes frequent delinquent gedrag. Over verschillen tussen etniciteit en opleiding kunnen geen uitspraken gedaan worden door te kleine aantallen. In tabel 3.2 staat de verdeling van kleine criminaliteit, agressief en delinquent gedrag weergegeven naar geslacht.

Tabel 3.2 Kleine criminaliteit, agressief gedrag en delinquent gedrag naar geslacht

		Jongen		Meisje		Totaal	
		Aantal	%	Aantal	%	Aantal	%
Klein crimineel gedrag	nooit	224	64	494	82	718	75
	incidenteel	78	22	87	14	165	17
	frequent	46	13	23	4	69	7
Agressief gedrag	nooit	206	59	448	74	654	69
	incidenteel	100	29	116	19	216	23
	frequent	42	12	40	7	82	9
Gewelddadig/delinquent gedrag	nooit	305	88	575	95	880	92
	incidenteel	29	8	25	4	54	6
	frequent	14	4	4	1	18	2

Wapenbezit

11% van de leerlingen geeft aan wel eens een wapen bij zich te dragen. Jongens geven dit vaker aan dan meisjes (16% versus 8%). Er zijn geen verschillen naar etniciteit en opleiding.

Van de leerlingen neemt 4% wel eens een wapen mee naar school. Jongens rapporteren dit vaker dan meisjes (5% versus 2%). Er zijn geen verschillen naar etniciteit en opleiding.

6% neemt wel eens een wapen mee als ze uitgaan. Ook dit rapporteren jongens vaker dan meisjes (8% versus 4%). Voor een wapen meenemen bij het uitgaan zijn geen verschillen in etniciteit of opleiding. De meeste leerlingen dragen een zakmes als wapen bij zich (5%), gevolgd door een steekwapen (4%, zie tabel 3.3). 2% draagt ook wel eens een echt vuurwapen bij zich.

Tabel 3.3 Percentage dat een bepaald wapen bij zich draagt

Soort wapen	Aantal (%) ¹
Draagt nooit een wapen	827 (89)
Zakmes	50 (5)
Vlindermes, stiletto of ander steekwapen	35 (4)
Boksbeugel of ander stoot- of slagwapen	20 (2)
Traangas	14 (2)
Spuitbus met bijvoorbeeld deodorant of haarlak	13 (1)
Luchtdrukpistool, gaspistool of alarmpistool	6 (1)
Een echt vuurwapen	23 (2)

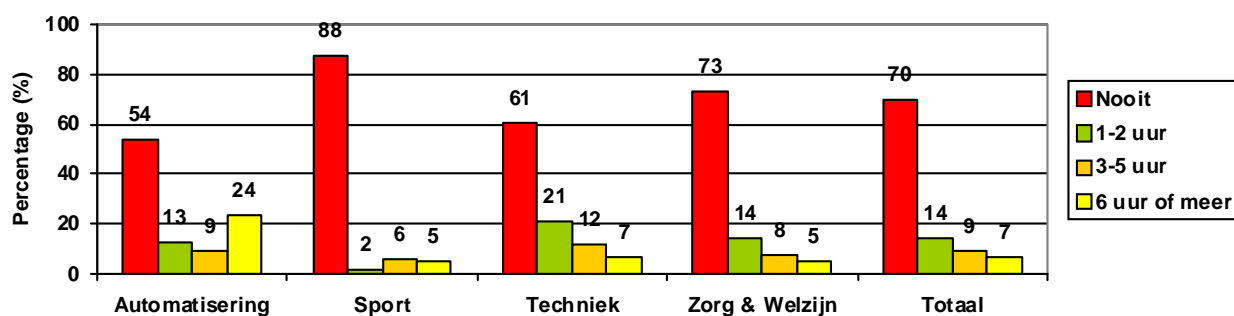
¹ Telt niet op tot 100%, omdat leerlingen meerdere antwoorden konden aankruisen

Verzuim

17% geeft aan meer dan zes keer afwezig te zijn geweest in verband met ziekte in de afgelopen twaalf maanden. Er zijn geen verschillen naar geslacht of etniciteit. Leerlingen van de opleiding Zorg & Welzijn geven het meest aan zes keer of vaker afwezig te zijn geweest wegens ziekte (19%).

30% geeft aan in de afgelopen vier weken wel eens te hebben gespijbeld. Jongens geven dit vaker aan dan meisjes (36% versus 26%). Er zijn geen verschillen naar etniciteit. Leerlingen van de opleiding Automatisering geven het meest aan te hebben gespijbeld (46%). De meeste leerlingen hebben in de afgelopen vier weken één tot twee uur gespijbeld (14%). 7% van de leerlingen heeft in de afgelopen vier weken zes uur of meer gespijbeld. Jongens geven vaker aan zes uur of meer te hebben gespijbeld dan meisjes (10% versus 5%). Er zijn geen verschillen naar etniciteit. Leerlingen van de opleiding Automatisering geven het vaakst aan zes uur of meer te hebben gespijbeld in de afgelopen vier weken (zie figuur 3.3). 'Gewoon geen zin hebben' wordt het meest genoemd als reden om te spijbelen (15%), gevolgd door verslapen (14%) en veel lesuitval (7%).

Figuur 3.3 Aantal uren gespijeld in de afgelopen vier weken naar opleiding

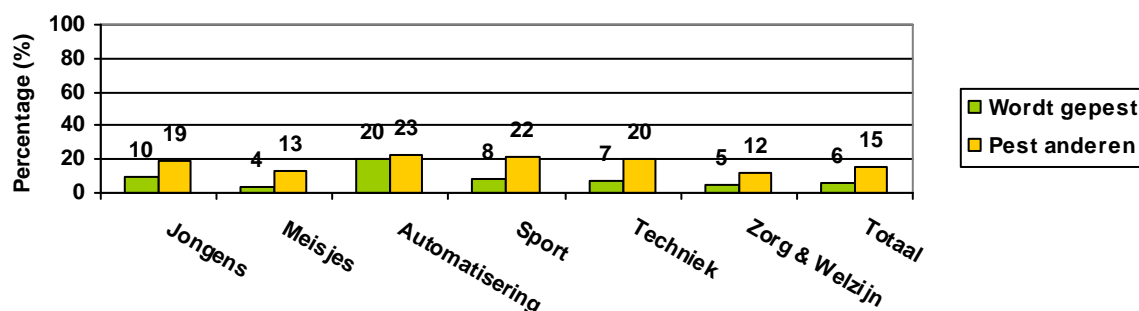
Pesten

Van de leerlingen geeft 6% aan dat ze in de afgelopen drie maanden wel eens gepest zijn op school. Jongens geven dit vaker aan dan meisjes (11% versus 4%). Er zijn geen verschillen naar etniciteit. Leerlingen op de opleiding Automatisering geven het meest aan gepest te worden (zie figuur 3.4). Bij 2% is dit één of meerdere keren per week.

5% geeft aan in de afgelopen drie maanden via internet of SMS gepest te zijn. Hier zijn geen verschillen naar geslacht, opleiding of etniciteit.

Ook is gevraagd of de leerlingen weleens anderen hebben gepest in de afgelopen drie maanden. 15% geeft aan dat ze dat wel eens gedaan hebben. Jongens en leerlingen op de opleiding Automatisering geven dit het meest aan (zie figuur 3.4). Er zijn geen vergelijkingen gemaakt naar etniciteit in verband met te lage aantallen in de groepen.

Figuur 3.4 Gepest worden of andere pesten naar opleiding

Hoofdstuk 4: Opvattingen, schoolsituatie en hulp bij problemen

In dit hoofdstuk worden de resultaten besproken van de vragen over opvattingen met betrekking tot homoseksualiteit. Ook zijn een aantal vragen gesteld over de opleiding, zoals veiligheid en de mate waarin de leerlingen het belangrijk vinden de opleiding af te maken. Tot slot is aan de leerlingen gevraagd of zij bij iemand terecht kunnen met eventuele vragen of problemen, of zij al contact hebben met hulpverlening en of zij naar de jeugdverpleegkundige zouden gaan.

4.1 Opvattingen

Van de leerlingen geeft 32% aan dat homo's niet tot hun vriendenkring zouden mogen behoren en 25% dat lesbo's niet tot hun vriendenkring zouden mogen behoren. 56% van de jongens zegt dat homo's niet tot hun vriendenkring zouden mogen behoren tegen 18% van de meisjes. Turkse leerlingen en leerlingen op de opleiding Automatisering geven het vaakst aan dat homo's niet tot hun vriendenkring zouden mogen behoren (57% en 72%). 30% van de meisjes zegt dat lesbo's niet tot hun vriendenkring zouden mogen behoren tegen 17% van de jongens. Turkse leerlingen en leerlingen van de opleiding Zorg & Welzijn geven dit het meest aan (55% en 30%).

4.2 Schoolsituatie

96% van de leerlingen geeft aan het heel of redelijk belangrijk te vinden om de opleiding af te maken. 88% van de leerlingen zegt de opleiding af te zullen maken. Er zijn geen verschillen naar geslacht en etniciteit. Over verschillen naar opleiding kunnen geen uitspraken gedaan worden door te kleine aantallen.

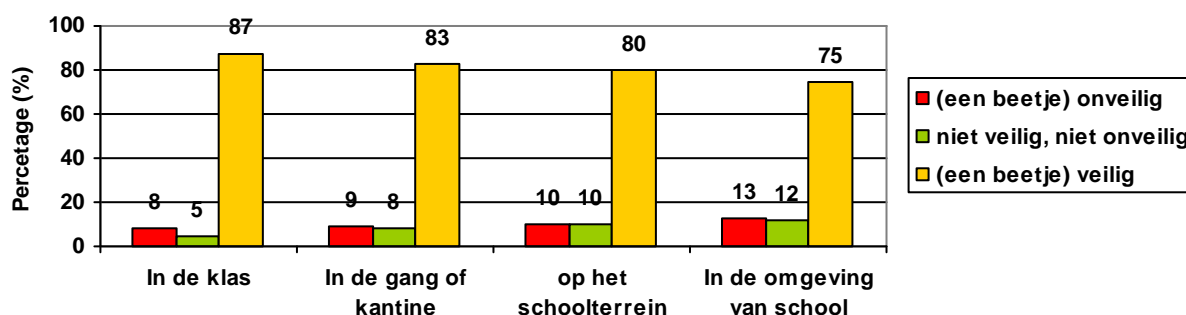
Daarnaast zijn een aantal vragen gesteld over de veiligheid op school. 8% voelt zich (een beetje) onveilig in de klas (zie figuur 4.1). Er zijn geen verschillen naar geslacht. Turkse leerlingen en leerlingen van de opleiding Automatisering geven het meest aan zich (een beetje) onveilig te voelen in de klas (17% en 20%).

9% van de leerlingen geeft aan dat zij zich (een beetje) onveilig voelen in de gangen of kantine (zie figuur 4.1). Er zijn geen verschillen naar geslacht en opleiding. Turkse leerlingen geven het meest aan zich (een beetje) onveilig te voelen in de kantine of op de gangen (17%).

10% van de leerlingen geeft aan zich (een beetje) onveilig te voelen op het schoolterrein (zie figuur 4.1). Er zijn geen verschillen naar geslacht of etniciteit. Ook hier geven leerlingen van de opleiding Automatisering vaker aan zich (een beetje) onveilig te voelen dan leerlingen van de andere opleidingen (22%).

Van de leerlingen geeft 13% aan zich (een beetje) onveilig te voelen in de omgeving van school (zie figuur 4.1). Er zijn geen verschillen naar geslacht of etniciteit. Leerlingen van de opleiding Automatisering geven het vaakst aan zich (een beetje) onveilig te voelen (21%).

Figuur 4.1 Gevoel van veiligheid op en rond school

Hulp bij problemen

Op de vraag of je iemand hebt waar je naar toe kunt gaan met problemen of als je ergens mee zit antwoordt 6% van de leerlingen 'nooit'. Jongens geven vaker 'nooit' aan dan meisjes (11% versus 3%). Marokkaanse jongeren en leerlingen van de opleiding Automatisering geven het vaakst 'nooit' aan (11% en 18%).

Op de vraag of ze naar de jeugdverpleegkundige zouden gaan als ze ergens mee zitten of vragen hebben over hun gezondheid, gevoelens of veilig vrijen, geeft 45% van de jongeren aan dat wel te zullen doen. Meisjes geven dit vaker aan dan jongens (55% versus 36%). Over verschillen tussen etniciteit en opleiding kunnen geen uitspraken gedaan worden door te kleine aantallen.

9% van de leerlingen heeft in de afgelopen twaalf maanden contact gehad met de schoolmaatschappelijk werker. Er zijn geen verschillen naar geslacht of opleiding. Wel geven jongeren van Surinaamse afkomst dit het meest aan (15%).

6% van de leerlingen heeft in de afgelopen twaalf maanden contact gehad met iemand van een Riagg, een psycholoog of een psychiater. Er zijn geen verschillen naar geslacht, etniciteit of opleiding. 7% heeft contact gehad met een andere hulpverlener. Er zijn geen verschillen naar geslacht of etniciteit. Leerlingen van de opleiding Automatisering geven dit vaker aan dan andere leerlingen (15%).

Hoofdstuk 5: Belangrijkste resultaten en vergelijking met andere onderzoeken.

In dit hoofdstuk wordt allereerst ingegaan op de gegevensverzameling en representativiteit van de bereikte populatie. Vervolgens wordt een samenvatting van de belangrijkste resultaten gegeven. Tevens worden de resultaten, waar mogelijk, vergeleken met de resultaten van twee andere GGD-onderzoeken, namelijk de *Jeugdmonitor* op het voortgezet onderwijs (derdeklassers) en de *Gezondheidsenquête* (met specifiek de resultaten bij 16- t/m 23-jarigen²¹). Waar mogelijk zijn de resultaten ook vergeleken met landelijke gegevens (*Seks voor je 25^e* en de *Monitor Sociale Veiligheid*, uitgevoerd door de MBO Raad²²). Een compleet overzicht van deze vergelijking is opgenomen in bijlage I.

5.1 Gegevensverzameling en representativiteit onderzoekspopulatie

De gegevens zijn verzameld bij leerlingen van de opleidingen die deelnemen aan het project *Het Gezonde ROC*. Voor bijna tweederde deel betrof het leerlingen die een opleiding volgen op het terrein van Zorg & Welzijn. Omdat het voornamelijk meisjes zijn die een opleiding volgen op het terrein van Zorg & Welzijn, verklaart dit de scheve verdeling van meisjes (63%) en jongens (37%) in het onderzoek. Hoewel de etnische verdeling in dit onderzoek overeenkomt met de totale populatie MBO leerlingen in Rotterdam, zijn er grote verschillen in etniciteit tussen de opleidingen. Deze samenhang kan van invloed zijn op de resultaten. Dit is bijvoorbeeld goed te zien bij alcohol gebruik (paragraaf 2.2). Leerlingen van de opleiding Techniek geven het meest aan in de afgelopen vier weken alcohol te hebben gedronken. Op deze opleidingen zitten voornamelijk jongens en leerlingen van Nederlandse afkomst die hier ook het hoogst op scoren. Doordat er grote verschillen zijn naar geslacht en etniciteit tussen de opleidingen, moet er zorgvuldig worden omgegaan met de interpretatie van de resultaten en kunnen de uitkomsten van dit onderzoek niet zomaar als representatief worden beschouwd voor de totale ROC-populatie. Wel kunnen de resultaten als representatief worden beschouwd voor jongens en meisjes apart en de opleidingen die hebben deelgenomen (Zorg & Welzijn, Techniek, Automatisering en Sport).

De vragenlijst is uiteindelijk ingevuld door 956 leerlingen, 604 meisjes en 348 jongens. Zestig procent van de leerlingen is tussen de 16 en 18 jaar. Bijna de helft volgt een opleiding op niveau 2. Een respons is bereikt van 78%. Van de leerlingen die afwezig waren, was voor het grootste deel (73%) onbekend wat de reden van afwezigheid was. Docenten gaven aan dat veel leerlingen al gestopt zijn met de opleiding of niet eens met de opleiding zijn begonnen. Om hoeveel leerlingen het gaat is niet met zekerheid te zeggen. De werkelijke respons is hierdoor waarschijnlijk hoger.

Een kritische kanttekening bij de gegevensverzameling betrof het plannen van de afname in de klassen. Dit kostte meer tijd dan voorzien was. Mogelijk heeft dit te maken met de (hiërarchische) structuur binnen de ROC's waardoor het enige tijd duurt voordat bekend is met welke personen concrete afspraken gemaakt kunnen worden voor de afname. Daar komt bij dat docenten vaak moeilijk te bereiken zijn per telefoon of e-mail. Bij de planning van toekomstig onderzoek dient hier rekening mee gehouden te worden.

²¹ Kuilman M., e. a. (2007). Gezondheidsenquête 2005. Onderzoeksmethodiek en gezondheid in relatie tot achtergrondkenmerken. Een naslagwerk. Rotterdam, GGD Rotterdam-Rijnmond.

²² Voor meer informatie: <http://www.mboraad.nl>.

5.2 Leefstijl

Overgewicht, voeding en beweging

- Bij 24% van de leerlingen is sprake van (ernstig) overgewicht. Er zijn geen verschillen naar geslacht. Bij Antilliaanse/Arubaanse en leerlingen van de opleiding Zorg & welzijn is het meest sprake van (ernstig) overgewicht.

Overgewicht is berekend met behulp van zelfgerapporteerde lengte en gewicht. Bekend is dat het gewicht bij zelfrapportage vaak wordt onderschat. Het is dan ook aannemelijk dat het werkelijke percentage leerlingen met overgewicht hoger is dan in dit onderzoek naar voren komt²³.

In vergelijking met de resultaten van de Gezondheidsenquête Rotterdam van 16-24 jarigen met een mbo-opleiding zijn er meer jongens en minder meisjes met (ernstig) overgewicht onder ROC-deelnemers.

- 59% van de leerlingen geeft aan niet dagelijks te ontbijten. Meisjes en leerlingen van allochtone afkomst geven vaker aan niet dagelijks te ontbijten dan jongens en autochtone leerlingen. Leerlingen van de opleiding Zorg & Welzijn geven vaker aan niet dagelijks te ontbijten dan leerlingen van andere opleidingen.

Leerlingen op het ROC ontbijten minder vaak dan derdeklassers op het voortgezet onderwijs. Op het voortgezet onderwijs geven 67% van de meisjes en 77% van de jongens aan minstens vijf dagen per week te ontbijten (op vmbo-niveau 55% en 69%). Onder ROC-deelnemers zijn de percentages respectievelijk 60% en 47%.

- 15% van de leerlingen voldoet aan de norm voor fruitconsumptie van het Voedingscentrum²⁴. Ruim driekwart eet wel fruit of drinkt wel sap, maar voldoet niet aan de norm. Er zijn geen verschillen naar geslacht, etnische herkomst of opleiding.
- 26% van de leerlingen drinkt vier of meer glazen suikerhoudende frisdrank per dag. Het gebruik van suikerhoudende frisdrank is het hoogst onder jongens en Antilliaanse/Arubaanse leerlingen.
- 60% van de meisjes en 51% van de jongens voldoen niet aan de Nederlandse Norm Gezond Bewegen (NNGB)²⁵.
- 70% van de meisjes en 53% van de jongens besteden meer dan vier uur per dag aan televisie kijken of achter de computer zitten. Surinaamse en Antilliaanse/Arubaanse leerlingen geven het meest aan meer dan vier uur televisie te kijken of zitten achter de computer te zitten. Leerlingen van de opleiding Techniek geven het minst vaak aan meer dan vier uur televisie te kijken of computeren.

²³ Uit: Jansen, Jansen W., e. a. (2006). "Differences in measured and self-reported height and weight in Dutch adolescents." *Ann Nutr Metab* 50(4): 339-46.

²⁴ Norm voor fruitconsumptie van het Nederlands Voedingscentrum is: 2 stuks fruit of 1 stuk fruit en 1 glas vruchtensap (grapefruitsap of sinaasappelsap) per dag.

²⁵ De Nederlandse Norm Gezond Bewegen (NNGB) ligt voor jongeren onder 18 jaar op dagelijks een uur matig intensief bewegen. Voor volwassenen boven de 18 jaar op minstens een half uur per dag matig intensief bewegen.

Roken, alcohol- en drugsgebruik

- 34% van de leerlingen geeft aan te roken. 24% rookt dagelijks. Er zijn geen verschillen naar geslacht of etniciteit. Leerlingen van de opleiding Sport geven het minst vaak aan te roken.

Leerlingen op het ROC roken vaker dan derdeklassers op het voortgezet onderwijs. Op het voortgezet onderwijs geven 12% van de jongens en 15% van de meisjes aan te roken (op vmbo-niveau 16% en 18%). Onder ROC-deelnemers zijn de percentages respectievelijk 34% en 35%.

De resultaten wijken niet af van de resultaten van de Gezondheidsenquête Rotterdam voor 16-24 jarigen (zowel de totale groep als de groep met een mbo-opleiding).

- 60% van de jongens en 45% van de meisjes hebben in de afgelopen vier weken alcohol gedronken. Leerlingen met een Nederlandse achtergrond en leerlingen van de opleiding Techniek geven het meest aan alcohol te drinken. 14% van de jongens en 6% van de meisjes valt op basis van zijn/haar antwoorden in de categorie zware drinker²⁶. Leerlingen van Surinaamse afkomst vallen vaker in deze categorie dan andere leerlingen. Leerlingen van de opleiding Techniek en Sport geven het meest aan alcohol te hebben gedronken in de afgelopen vier weken en vallen vaker in de groep zware drinker dan leerlingen van andere opleidingen.
- 19% van de jongens en 11% van de meisjes hebben in de afgelopen vier weken hasj of wiet gebruikt. Leerlingen van Nederlandse afkomst geven het meest aan in de afgelopen vier weken hasj of wiet te hebben gebruikt. Er zijn geen verschillen naar opleiding.

Vergeleken met de resultaten van de Gezondheidsenquête bij 16-24 jarigen met een mbo-opleiding liggen de percentages voor jongens en meisjes hoger op het ROC, namelijk 19% versus 15% voor jongens en 11% versus 7% voor meisjes. In vergelijking met de totale groep 16-24 jarigen wijken de resultaten niet veel af.

- 16% van de jongens en 7% van de meisjes heeft wel eens harddrugs gebruikt (o.a. XTC, cocaïne, hallucinogene paddenstoelen, amfetamine of heroïne). In de vier weken voorafgaande aan het onderzoek is dit bij jongens 9% en bij meisjes 4%. Op de opleiding Automatisering geven de leerlingen het meest aan harddrugs gebruikt te hebben.

Seksueel gedrag

- 71% van de jongens en 54% van de meisjes geven aan wel eens geslachtsgemeenschap te hebben gehad. Onder Turkse en Marokkaanse leerlingen is dit het laagst. Leerlingen op de opleiding Zorg & Welzijn geven het minst vaak aan wel eens geslachtsgemeenschap te hebben gehad.

Het percentage leerlingen dat wel eens geslachtsgemeenschap heeft gehad, ligt voor jongens hoger en voor meisjes lager dan de resultaten van het onderzoek *Seks voor je 25^e* (respectievelijk 71% versus 63% voor jongens en 54% versus 70% voor meisjes)²⁷. Het lagere percentage onder meisjes zou mogelijk verklaard kunnen worden door het hogere aantal Marokkaanse en Turkse leerlingen op het ROC dan in het onderzoek waarmee wordt vergeleken. De resultaten komen echter wel overeen met een ander onderzoek naar seksueel gedrag dat de GGD Rotterdam-Rijnmond heeft uitgevoerd naar determinanten van veilig vrijen en testgedrag als deel van het ROCSafe (nog niet gepubliceerd).

²⁶ vijf of meer glazen alcohol gedronken op meer dan vier gelegenheden in de afgelopen vier weken

²⁷ De resultaten van laagopgeleide jongeren van 16-18 jaar zijn gebruikt. Laag opgeleid is gedefinieerd als een lagere opleiding dan havo uit: De Graaf H., e. a. (2005). *Seks onder je 25^e. Seksuele gezondheid van jongeren in Nederland anno 2005*. Delft, Eburon.

- 64% van de jongeren die wel eens geslachtsgemeenschap hebben gehad, gebruikt niet altijd een condoom. Meisjes geven vaker aan geen condoom te gebruiken dan jongens (72% versus 54%). 48% van de leerlingen die wel eens geslachtsgemeenschap hebben gehad, heeft de laatste keer geen condoom gebruikt. Ook dit wordt vaker door meisjes aangegeven dan jongens (60% versus 41%).

Gehoorschade

- 36% van de leerlingen luistert elke dag naar muziek door een kop- of oortelefoon. 23% van deze leerlingen heeft wel eens last van zijn gehoor na het gebruik van een kop- of oortelefoon. Van alle leerlingen loopt 22% mogelijk risico op gehoorschade. 10% geeft aan permanent last van zijn of haar gehoor te hebben. Er zijn geen verschillen naar geslacht.

Het risico op gehoorschade is alleen gebaseerd op het gebruik van een MP3 speler. Discotheek- en concertbezoek of andere blootstelling aan hard geluid is niet meegenomen in de berekening van het risico. Deze cijfers zijn daarom een schatting van het aantal leerlingen met een verhoogd risico. In de loop van 2010 worden de resultaten bekend van een onderzoek naar gehoorschade bij jongeren op het voortgezet onderwijs (onderzoek Erasmus Medisch Centrum).

5.3 (Psychische) gezondheid en gedrag

(Psychische) gezondheid

- 36% van de meisjes en 23% van de jongens geven aan hun gezondheid als minder dan goed te ervaren. Op de opleiding Zorg & Welzijn zitten meer leerlingen die hun gezondheid als minder dan goed ervaren dan op de andere opleidingen. Dit wordt mogelijk verklaard door het grote aandeel meisjes op deze opleiding.

Het percentage leerlingen dat zijn gezondheid als minder dan goed ervaart is op het ROC hoger dan bij de derdeklassers op het voortgezet onderwijs. Op het voortgezet onderwijs geven 21% van de meisjes en 14% van de jongens aan hun gezondheid als minder dan goed te ervaren (op vmbo-niveau 26% en 15%).

- 40% van de meisjes en 26% van de jongens voelen zich psychisch ongezond. Nederlandse leerlingen geven het minst vaak aan zich psychisch ongezond te voelen. Leerlingen van de opleiding Zorg & Welzijn geven vaker zich psychisch ongezond te voelen.

Leerlingen op het ROC rapporteren in vergelijking met de resultaten van de Gezondheidsenquête bij 16-24 jarigen vaker een slechte psychische gezondheid (16% jongens en 25% meisjes).

- Bij 39% van de meisjes en 24% van de jongens is sprake van een verhoogd risico op depressie. Het risico op depressie is vooral hoog onder Antilliaanse/Arubaanse en leerlingen van de opleiding Zorg & Welzijn.
- 21% van de meisjes en 13% van de jongens hebben er in de afgelopen twaalf maanden serieus aan gedacht een einde aan hun leven te maken. 9% heeft wel eens een echte poging ondernomen.

Het percentage ROC-leerlingen dat serieus over een suïcide heeft nagedacht in de afgelopen twaalf maanden is lager dan onder derdeklassers van het voortgezet onderwijs (13% jongens en 27% meisjes).

Gedrag

- 16% van de jongens en 8% van de meisjes geven aan wel eens een wapen bij zich te dragen. Er zijn geen verschillen naar etniciteit of opleiding.

Deze resultaten zijn vergelijkbaar met zowel jongens als meisjes uit derdeklasser van het voortgezet onderwijs.

- 30% van de leerlingen geeft aan in de afgelopen vier weken gespijeld te hebben. Jongens en leerlingen van de opleiding Automatisering geven dit vaker aan dan meisjes en leerlingen van andere opleidingen.
- 15% geeft aan wel eens anderen gepest te hebben in de afgelopen 3 maanden. 6% geeft aan wel eens gepest te zijn. Jongens geven vaker aan te pesten of gepest te worden dan meisjes. Leerlingen op de opleiding Automatisering geven aan vaker te pesten en gepest te worden dan leerlingen van andere opleidingen.

5.4 Opvattingen, schoolsituatie en hulp bij problemen

- 56% van de jongens en 18% van de meisjes geven aan geen homo's als vrienden te willen hebben. Meer dan de helft van de Turkse leerlingen geeft dit aan. Op de opleiding Automatisering geeft bijna drie kwart aan geen homo's als vrienden te willen hebben. 17% van de jongens en 30% van de meisjes geven aan lesbo's niet als vriendinnen te willen hebben. Turkse leerlingen en leerlingen van de opleiding Zorg & Welzijn geven dit vaker aan dan leerlingen van een andere etniciteit of opleiding.
- 96% van de leerlingen geeft aan het heel of redelijk belangrijk te vinden de opleiding af te maken. 87% zegt de opleiding ook echt af te zullen maken. Er zijn geen verschillen naar geslacht.
- 8% van de leerlingen voelt zich niet veilig in de klas en 9% voelt zich niet veilig op de gang of kantine van school. 10% voelt zich niet veilig op het schoolterrein en 13% voelt zich niet veilig in de omgeving van de school.

Deze percentages liggen hoger dan de resultaten van de *Monitor Sociale Veiligheid 2006* waar 2% aangeeft zich onveilig te voelen in de klas, 3% in de gang of kantine, 4% op het schoolterrein en 5% in de omgeving van de school.

- 9% van de leerlingen heeft in de afgelopen twaalf maanden contact gehad met een schoolmaatschappelijkwerker, 6% met iemand van een riagg, een psycholoog of een psychiater en 7% heeft contact gehad met een andere hulpverlener. 45% van de leerlingen geeft een bevestigend antwoord op de vraag: 'Als je ergens mee zit of vragen hebt over je gezondheid, gevoelens of veilig vrijen zou je dan naar de verpleegkundige van de GGD op school gaan?'. Er zijn geen verschillen naar geslacht of opleiding.

Geraadpleegde literatuur

Albeda college (2008). Jaarverslag 2008 Albeda College. Rotterdam, Albeda college.

Bulk-Bunschoten A.M.W. , e. a. (2005). Overbruggingsplan voor kinderen met overgewicht. Amsterdam VUmc.

Centrum voor Onderzoek en Statistiek (2009). Kerncijfers & Trends Rotterdam 2009. Rotterdam, Gemeente Rotterdam.

De Graaf H., e. a. (2005). *Seks onder je 25^e. Seksuele gezondheid van jongeren in Nederland anno 2005*. Delft, Eburon.

Jansen W., e. a. (2006). "Differences in measured and self-reported height and weight in Dutch adolescents." *Ann Nutr Metab* **50**(4): 339-46.

Kuilman M., e. a. (2007). Gezondheidsenquête 2005. Onderzoeksmethodiek en gezondheid in relatie tot achtergrondkenmerken. Een naslagwerk. Rotterdam, GGD Rotterdam-Rijnmond.

Neuvel, J. (2007). *Monitor Sociale Veiligheid in de mbo-sector 2006. Deel 1: deelnemers*. De Bilt, MBO Raad.

Portnuff, C. D. F. (2006). Sound Output Levels of the iPod and Other MP3 Players: Is there Potential Risk to Hearing? Cincinnati, OH, NIHL in Children Conference.

Statline (2009). MBO deelnemers naar regio 2008-2009, CBS.

Zadkine (2007). Jij & Zadkine, jaarverslag 2007. Rotterdam, Zadkine.

www.jeugdmonitorrotterdam.nl.

www.mбораad.nl.

www.mediaonderzoek.nl.

www.RIVM.nl.

www.stivoro.nl.

www.trimbos.nl.

www.voedingscentrum.nl.

Bijlage I: Vergelijking gegevens ROC 2007-2008 en 2008-2009 met andere onderzoeken

	ROC n=956		JMR VO3 ²⁸ n=4434		JMR VO3 vmbo n=2386		GHE ²⁹ 16-24 jarigen n=1036		GHE 16-24 jarigen met een mbo-opleiding n=395		Overig	
	♂	♀	♂	♀	♂	♀	♂	♀	♂	♀	♂	♀
Leefstijl												
overgewicht	22%	25%	-	-	-	-	18%	22%	13%	26%	-	-
ontbijten, minstens 5 dagen/week	60%	47%	77%	67%	69%	55%	-	-	-	-	-	-
roken	34%	35%	12%	15%	16%	18%	33%	31%	34%	36%	-	-
alcoholgebruik, afgelopen 4 weken	60%	45%	38%	34%	34%	31%	-	-	-	-	-	-
hasj-/marihuana-gebruik, afgelopen 4 weken	19%	11%	7%	6%	8%	6%	22%	13%	15%	7%	-	-
% geslachtsgemeenschap	71%	54%	23%	11%	32%	15%	-	-	-	-	63% ³⁰ 78% ³¹	70% ³⁰ 55% ³¹
% onveilig vrijen	54%	72%	18%	30%	17%	27%	-	-	-	-	-	-
(Psychische) gezondheid en gedrag												
ervaren gezondheid (matig/slecht)	23%	36%	14%	21%	15%	26%	-	-	-	-	-	-
psychische gezondheid (MHI-5), ongunstig	26%	40%	-	-	-	-	16%	25%	14%	25%	-	-
suïcidegedachten	13%	21%	13%	27%	15%	32%	-	-	-	-	-	-
suïcidepoging	6%	11%	3%	10%	5%	15%	-	-	-	-	-	-
klein crimineel gedrag, frequent	13%	4%	8%	3%	9%	4%	-	-	-	-	-	-
gewelddadig gedrag, frequent	4%	1%	1%	1%	2%	1%	-	-	-	-	-	-
dragen van wapen	16%	8%	14%	7%	16%	9%	-	-	-	-	-	-
Veiligheid												
onveilig in klas	8%		-		-		-		-		2% ³²	
onveilig in gang/kantine	9%		-		-		-		-		3% ³²	
onveilig op schoolterrein	10%		-		-		-		-		4% ³²	
onveilig in omgeving school	13%		-		-		-		-		5% ³²	

²⁸ Jeugdmonitor Rotterdam (JMR) derde klas van het voortgezet onderwijs schooljaar 2005-2006

²⁹ Gezondheidsenquête Rotterdam 2005

³⁰ Seks onder je 25^e, gemiddelde voor 16-17 en 17-18 jarigen, laag opgeleid (< havo, vwo, hbo, universiteit) uit: De Graaf H., e. a. (2005). *Seks onder je 25^e. Seksuele gezondheid van jongeren in Nederland anno 2005*. Delft, Eburon.

³¹ ROCSafe Mireille Wolffers

³² Neuvel, J. (2007). *Monitor Sociale Veiligheid in de mbo-sector 2006. Deel 1: deelnemers*. De Bilt, MBO Raad.

Colofon**Tekst**

Cathelijne Mieloo

Petra van de Looij-Jansen

Fotografie

Esther Kokmeijer

Oktober 2010

Oplage 100 exemplaren

GGD Rotterdam-Rijnmond
Schiedamsedijk 95
Postbus 70032
3000 LP Rotterdam
telefoon (010) 433 99 66

www.jeugdmonitorrotterdam.nl